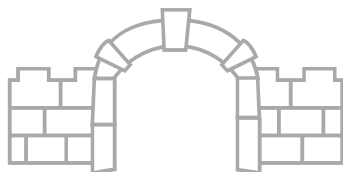

כתובים

נחמיה

בונה החומה

(נחמיה ו, ו)

פירוש לספר נחמיה

בעקבות פירושו של **רבי משה דוד וואלי** זצ"ל
תלמיד הרמח"ל

הרב אליעזר קשתיאל

הלימוד בחוברת מוקדש לעילוי נשמת

פינחס אליהו נבון ז"ל

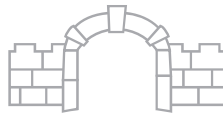
בן שמחה

נלב"ע בשבת קודש, שבת הגדול

י"ב ניסן התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה

"אי אפשר לבר בלא תבן" (ברכות נה ע"א)
בקשתנו שטוחה בפני הלומדים לשלוח את הערותיהם,
לטובת המהדורות הבאות.

עריכה לשונית: ירדן קורן
עיצוב ועימוד: דגנית סטנייצקי, שלדג עיצובים

תמוז תשע"ט

©

כל הזכויות שמורות
ניתן להעתיק ולצלם שלא למטרות מסחריות

מסת"ב 978-965-90040-8-9 ISBN

להזמנות:

אביחי 052-3907515
navon.books@gmail.com
www.korim-navon.co.il

הלימוד בחוברת זו
מוקדש לזכרם ולעילוי נשמתם של

משה דוד ודולי טבק ז"ל

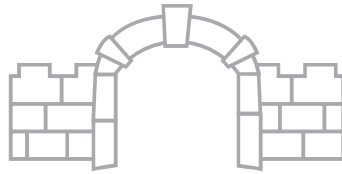
ענווי ארץ ותמימי דרך.
זכו לעלות לארצנו, לראות בתקומת ישראל,
ולהקים דור ישרים מבורך.

יהי רצון שהלימוד בחוברת זו יהיה לעילוי נשמת
אחינו, אבינו, סבנו, בעלי

יוחנן בן יפת ושושנה ז"ל לבית משפחת טסה

נלקח לבית עולמו בשבת קודש
ב' אדר ב' התשע"ט

**יהיה למליץ ישר עבורנו ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים
עד יקיצו וירננו באחרית הימים**

פתיחה

נחמיה, כשמו כן הוא, מביא נחמה לציון המתאוששת מחורבנה. גבורה ואומץ לב, דוגמא אישית והרבה אהבה - אלה מקצת מתאוריה של המנהיגות הנפרשת לפנינו בספר. מנהיגות הראויה לחיקוי ולמידה גם בדורנו.

החומה - היא מרכז העבודה של נחמיה, היא החוט השוזר את הספר, חומתה של ירושלים. לאורך הספר נחמיה והחומה הופכים מזוהים זה עם זה כמעט כישות אחת. מה מקפלת החומה בתוכה, מה בניינה אומר לנו לדורות?

נחמיה זוכה לכינוי "בונה החומה", ואולי בזכות למידת הספר והפנמתו נזכה לנחמה בימי בין המצרים הנפתחים ביום בו הובקעה חומת העיר ירושלים, ועל כך תפילתנו: "אב הרחמים היטיבה ברצונך את ציון, תבנה חומות ירושלים. כי בכ לבד בטחנו"

יבורכו כל המסייעים בהוצאת הספר בברכתה של ירושלים, ונזכה כולנו לראות עוד ועוד בשמחתה ובניינה.

אליעזר קשתיאל,

תמוז תשע"ט

ביאור

פרק א

א דברי נחמיה בן חכליה, ויהי בחדש (כסלו) פסליו שנת עשרים ואני
 הייתי בשושן הבירה: ב ויבא חנני אחד מאחי הוא ואנשים מיהודה,
 ואשאלם על היהודים הפליטה אשר נשאר מן השבי ועל ירושלים:
 ג ויאמרו לי הנשארים אשר נשאר מן השבי שם במדינה ברעה גדלה
 ובחרפה, וחומות ירושלים מפרצת ושעריה נצתו באש: ד ויהי כשמעי
 את הדברים האלה ישבתי ואבכה ואתאבלה ימים, ואהי צם ומתפלל
 לפני אלהי השמים: ה ואמר אנא ה' אלהי השמים האל הגדול והנורא,
 שמר הברית וחסד לאהביו ולשמרי מצותיו: ו תהי נא אזנך קשבת
 ועיניך פתוחות לשמע אל תפלת עבדך אשר אנכי מתפלל לפניך היום
 יומם ולילה על בני ישראל עבדיך, ומתודה על חטאות בני ישראל
 אשר חטאו לך ואני ובית אבי חטאנו: ז חבל חבלנו לך, ולא שמרנו
 את המצוות ואת החקים ואת המשפטים אשר צוית את משה עבדך:
 ח וזכר נא את הדבר אשר צוית את משה עבדך לאמור, אתם תמעלו אני
 אפיץ אתכם בעמים: ט ושבתם אלי ושמרתם מצותי ועשיתם אתם,
 אם יהיה נדחכם בקצה השמים משם אקבצם (והבואתים) והביאותים
 אל המקום אשר בחרתי לשכון את שמי שם: י והם עבדיך ועמך, אשר
 פדית בכסף הגדול ובגדך החזקה: יא אנא אדני תהי נא אזנך קשבת אל
 תפלת עבדך ואל תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמך והצליחה נא
 לעבדך היום ותגהו לרחמים לפני האיש הזה, ואני הייתי משקה למלך:

”ואני הייתי בשושן הבירה”

נחמיה, לא נמצא יחד עם עולי בבל בירושלים, אף שירושלים יקרה לו
 כנפשו. יתירה מכך, נחמיה מופיע ברשימות העולים לארץ בתחילת ספר

עזרא (ב, ב), ואף יש לו מעמד ונוכחות שם, שהרי בספר עזרא (ב, סג) הוא מופיע בשם "הַתְּרַשָּׁתָא" ומורה הוראות לכהנים אשר עלו ארצה, ומדוע כאן הוא מתואר כמי שנמצא בחו"ל? מדוע האיש שירושלים היא נשמת אפו, כפי שנראה - נמצא בשושן?

בתחילת פרק ב' יתואר כיצד מגיש נחמיה למלך את כוס היין. נחמיה הוא שר המשקים, תפקיד רגיש וחשוב מאין כמותו בעולם המלכים בכלל, ובמלכות פרס בפרט. לפי רש"י (קידושין סט ע"ב), חכמים התירו לנחמיה לשתות יין גויים, בגלל חשיבותו הרבה של התפקיד, ועל כך נתון לו השם "התרשתא" - "התר שתה" - הותר לו לשתות. במלכות פרס, הכל סובב כידוע סביב משתאות היין. היין נמצא במוקד ההתייעצויות וההחלטות, ובשתיית היין נמצאת גם הדרך להרעיל את המלך. שר המשקים, איש אמונו של המלך, שותף ליין, שותף לסודות, דואג לשלמו של המלך.

כמו דניאל בשעתו, כמו אסתר ומרדכי, גם נחמיה זוכה לחדור אל ליבה של המלכות הפרסית, ולשם כך מוצדקת גם עזיבת ארץ ישראל. "אני הייתי בשושן הבירה" - אני לא סתם בגלות, אומר נחמיה, אני בבירה - בארמון המלך, זו משימת, זוהי ההצדקה להיותי שם, ולא בירושלים. כך גם יאמר בסיום הפרק (פסוק יא) "ואני הייתי משקה למלך" - זהו ייעודי, זו שליחותי לבני עמי.

ואף שבגופו נמצא נחמיה בשושן, בליבו - הוא בירושלים. ועל כן כאשר מגיע חנני מירושלים, מיד נחמיה מתחקר אותו, דואג ושואל, נרגש ונרעש. חנני מדווח על האנשים "אשר נשארו מן השבי" המצויים ב"חרפה", אך נחמיה מוטרד בעיקר מנתון אחר - "חומת ירושלים מפורצת". בפרק ב', כאשר יבקש נחמיה מהמלך רשות לבוא לירושלים, הוא יעלה את נושא העיר החרבה ששעריה שרופים, וכשיגיע לירושלים זו תהיה עיקר מלאכתו (פסוקים יב-יג). נחמיה היושב בשושן מוקפת החומה, מוטרד יותר מכל ממצבה העגום של חומת ירושלים. זו תהיה משימת חייו - החומה.

”חומת ירושלים מפורצת”

תנועת שיבת ציון מגלות בבל התמקדה בתחילה במזבח, בעבודת הקרבנות, על פי אישורו ותמיכתו של כורש. בהמשך, פנה העם בעידוד הנביאים להשלים את מלאכת בניית המקדש, אך חומת ירושלים ושעריה נשארו עדיין שרופים ופרוצים, כשארית וזכר לחורבנה של העיר על ידי הבבלים. מה משמעות העובדה שהמקדש בנוי אך החומה פרוצה והשערים שרופים?

יתכן, ומצב זה מבטא העדר שאיפות בתחום המדיני והלאומי. אמנם הכמיהה הדתית לעבודת ה' ובניין המקדש התממשה, אך עדיין תושבי יהודה הינם בחסותה של האימפריה הפרסית, ואין להם שאיפות להגדרה עצמית. אכן מדבריו של נחמיה עולה האשמה עצמית חמורה - ”חבול חבלנו לך ולא שמרנו את המצוות ואת החוקים” (פסוק ז). החומות ההרוסות מבטאות להבנת נחמיה את העובדה שהחטא הפנימי שהוביל לחורבן עדיין לא תוקן במלואו.

חומות ירושלים נבלעו באדמה בהדרגה לקראת החורבן ”חומת בת ציון הורידי כנחל דמעה” (איכה ב, יח).

”שלח נבוזראדן רב טבחים להחריב את ירושלים, עשה שם שלש שנים ומחצה, בכל יום מקיף את ירושלים ולא היה יכול לכבשה, וכיון שלא היה יכול לכבוש בקש לחזור, נתן הקדוש ברוך הוא בלבו התחיל ממדד בחומה והייתה שוקעת בכל יום טפחיים ומחצה עד ששקעה כלה, וכיון ששקעה כלה נכנסו השונאים לירושלים, על אותה שעה הוא אומר לא האמינו מלכי ארץ וכל יושבי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים” (איכה רבה, פרשה ד). לפי המדרש (תורת חיים, על פי בבא בתרא ט ע”ב), בגלל שלא נתנו צדקה בימי בית ראשון, נזרקו גחלים מן השמים ושרפו את חומות ירושלים. ואם חומות ירושלים עדיין שרופות, סימן שבנושא הצדקה טרם נעשתה